

# **Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

**Promptuarium allegoriarum sacrarum praecipua fidei  
christianae capita illustrantium: indice quadruplici  
instructum post editiones 5 revisum, iam septimo  
recusum**

**Botsack, Johann**

**Francofurti ad Moenum, 1678**

Articvlvs III.

[urn:nbn:de:bsz:31-142795](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-142795)

PERSECUTIONIS CAUSA  
ignoratio Dei.

1321. Exod. 1. v. 8. *Pharao non novit Josephum ejusque posteros.* Pharao ille Satanas est, cum mundo Ægypto suâ, quæ cum Christum non noscat, neq; familiam justorum, quorum ipse pater est, omnis generis persecutiones movet: Hoc prædixit Christus, Joh. 16. v. 3.

## CRUCIS CAUSA IMMITTENS DEUS.

1322. Joh. 13. vers. 26. *Scribit agritudines super me.* Talis scriba Deus est, qui inscriptis nobis in librum vitæ, calamitates in libro providentiæ adscribit, sed ita tamen, ut eas in monumento suo scribat, Mal. 3. v. 16. & pios pressos in manu sua, Esa. 49. v. 16. ad lætam tribulationis *ἐκτασι* 1. Cor. 10. v. 13.

## ARTICULUS III.

## DE CRUCIS EFFECTIS, SUBJECTIS &amp; ADJUNCTIS.

CRUX AD COELUM  
vocat.

1323. Num. 10. v. 2. *Clangor tubarum monebat castra movenda esse & tentoria levanda;* crux est talis clangor Dei, qui monet castra ex hoc mundo movenda, ad patriam tendendum esse, Philip. 3. v. 19. Crux ad Deum ducit exemplô Joabi, cujus seges accensa commovit eum, ut ad Absolonem veniret, 2. Sam. 14. v. 30. Mundanarum voluptatum nostrarum segetem comburit Deus igni tribulationis, ut sola nobis in eo spes relicta floreat.

CRU-

## CRUCIS UTILITAS.

1324. *Aque diluuii arcam nubibus propinquiorem faciebant.* Ita nos crux Deo Esa.26. v.16. Est fermentum, quod carnis luxuriam castigat, quæ aliàs in odium contemptumque ipsius tandem Dei effloresceret.

## CRUCIS TEMPORE CHRISTUM

quærimus.

1325. *Per noctes quæsiuit sponsum & non inuenit.* Cant.3. v.1. Noctis illud tempus est crucis & tribulationis, quâ velut nube se occultat Christus, ut modicum eum non videamus: Et tunc sponsum quærimus, cum Propheta, Esa.26. v.16. Rege. Psal.26. v.1.

Et B. Antonio, interrogando: *Domine JESU ubi eras?* Sed bono simus animo, adest nobis, Es.41. v.10. cap.43. vers.2.

## CRUCIS FINIS IN MORTE ET

post hanc vitam.

1326. *Job.5. v.17. è sex tribulationibus eripiet te Dominus, & in septima malum te non tanger.* Sex illæ tribulationes, crucem toto vitæ tempore durantem significant. Septima tribulatio Mors est, quæ vitæ nostræ septimanam plenam calamitatibus, Job.14. v.1. claudit: in hac septimana tribulationis malum non tanget nos, quia plenè eripiemur ab omni malo in regnum cœlestes Dei, 2. Tim.4. v.18.

## IN MEDIA CRUCE SUOS

Deus solatur.

1327. *Facta caligine, soleq, occumbente, flamma sacrificium Abrahami lastravit,* Gen.15. v.17. Ita cum piis sol consolationis occumbit: Dominus tamen

O o 5

flam-

flammam h. e. solatium Spiritus sancti mittit, Psal. 112. v. 4. Ut enim flamma stipulas: sic Spiritus in cruce trinitatis nebulas absumit.

### CRUX ET CONSOLATIO

conjunctæ.

1328. Ps. 23. v. 4. *Virga tua & baculus tuus.* Virga correctionem & castigationem notat: Apoc. 3. vers. 19. *Quos amo, hoc arguo & castigo.* Conf. Ps. 118, 18. Jer. 30. v. 11. cap. 31, 18. cap. 46, 26. Heb. 12, 6. Baculus benignam sustentationem, Ps. 73. v. 18. & 23. Ibi pii vocem cantici ingeminant, cap. 3. v. 4. *Tenui eum, & non dimittam.* Fremat itaque terra, mundus, ejusque incolæ; Dominus tamen columnas terræ, hoc est, sua ipsius dextera tenet, Ps. 75. v. 4. pios, verè columnas, quibus sublatis Sodoma exciditur, ut Gen. 19.

### CONSOLATIO IN CRUCE.

1329. *Ligna Eliæ aqua conspersa statim ignis de cælo accendit,* 1. Reg. 18. v. 34-38. Benevolæ exauditionis signum! Ita cum lachrymas in cruce profundimus, lignum cordis perfundimus, eam statim divinæ dilectionis ignis accendit, Es. 38. v. 5. videt, audit, Psal. 6. v. 10. & solatium præstat Dominus.

### IN CRUCE CONSOLATIO.

1330. Ezech. 47. v. 8. 9. *A templo egressæ maris aquæ, quæ maris aquas dulces efficiunt & salutare.* Aquæ maris sunt tribulatio: dulces aquæ sunt verbum Dei, quò dulcescunt amaræ maris aquæ, è templo Domini egressæ: in hoc enim aquæ illæ inveniuntur, Psal. 75. vers. 17.

### OSкулUM DEI IN CRUCE.

1331. *Osculum Davidis, quod Jonathano figebat, cum lachrymis junctum erat,* 1. Sam. 20. vers. 41. Crucis oscu-

ofculum, quod suis Christus figit, non figitur sine lachrymis, sive piorum, de quibus lachrymis passim scriptura, sive etiam ipsius Christi, qui exemplum harum lachrymarum nobis præbuit, Hebr. 5. v. 7. in cruce, in Lazari morte, cui lachrymatus est, Joh. 11. v. 35. in compassionis nostræ indicium, & dilectionis maximæ indubitam significationem, ipsis Judæis iudicibus, d. l. Joh. v. 27. *Ecce, quantopere dilexit eum!*

1332. 1. Sam. 11. v. 9. *Cras vobis salus erit, cum inca- luerit sol.* Quantò igitur tribulatio gravior, tantò salus nostra propinquior. Ps. 138. v. 7. *in media afflictione re- focillas me.*

## IN CRUCE SOLATOR DEUS.

1333. *Joseph fratribus suis pecuniam & frumentum dedit, fame vexatis,* Gen. 42. v. 19. Ita cruce Christus panem dat, Esa. 30. v. 20. & gratiam suam venalem, sed absque pecunia, exponit, Esa. 55. v. 1.

## CONSOLATIO.

1334. *In cruce vera consolationis lumen est,* Ps. 97. v. 11. *piis in altera vita consolationis hæc est præambulum,* sicut manna dulcedinis terræ promissæ in deserto.

## CHRISTUS CONSOLATOR

post crucem.

1335. Gen. 15. v. 5. *Abrahamum post pugnam consolatur Deus.* Ita post crucis & tentationis pugnam nos solatur Dominus, fontes consolationum in valle lachrymarum largiendo, Psal. 84. v. 7. Psal. 94. v. 19. Psal. 119. v. 92. Psal. 112. v. 4. Jer. 31. v. 9. Tob. 3. v. 23. Hinc Deus fons consolationis dicitur, 2. Cor. 1. v. 3. & seq. Ad hunc igitur confugiamus, cum nemo hominum nos solatur,

solatur, Psal. 69. v. 22. ut mater nos consolatur, Esa. 66. v. 13. imò corda nostra, Eph. 6. v. 22.

### TRIA SOLATIA IN CRUCE

1336. *Conjunctus ipse Christus. Pater, si vis, omnia possibilis, Luc. 22. v. 42.*

1. *Affectio patria: Hinc Christus patrem clamat.*
2. *Voluntas subjecta. Si vis.*
3. *Omnipotentia divina, quâ potes eripere. Tria hæc in cruce conjungenda sunt: Affectus, in Deo patre nos castigante, Objectum, paternæ namque voluntati Dei nos subjectos esse oportet, Effectum, nempe in salutem posse Deum efficere omnia, Rom. 8. v. 20. His, qui Deum diligunt, omnia in bonum cooperantur.*

### CRUX DEI CHARITATEM EX-

stinguere non debet.

1337. Cant. 8. v. 7. *Flumina charitatem non possunt extinguere.* Hæc sunt tribulationis flumina, Psal. 42. 8. quæ charitatem erga Deum extinguere non debent, quin potius inflammare, Act. 5. v. 41. exemplò Apostolorum.

### PII CRUCI SUBJECTI.

1338. Marc. 9. v. 49. *Omnis homo igni salietur, & omnis victima sale salietur.* Ignis ille tribulationis est, quò nos saliri oportet, ne igni inextinguibili illo affligamur, Es. 66. v. 24. Hoc voto D. Augustini congruit: *O Domine, hinc ure, secca, ut parcas in futuro seculo.* Urendi ergò sumus, sive igni tribulationis externo, sive interno, cum vetus Adam crucifigendus, Marc. 9. v. 43. *Omnis autem victima sale salietur.* Cum nos Deo spirituales hostias offerimus; sale veræ pœnitentiæ con-

conspersi, sunt sacrificia DEO gratissima, Ose. 6. v. 6.  
Psal. 34. v. 19. Esa. 57. v. 15. cap. 66. v. 2.

### PII CRUCEM FERRE DEBENT

spe præmiorum.

1339. Hebr. 11. v. 23. seq. *Moses Ægyptum reliquit magnificumque filii nomen; aspexit enim in remunerationem; Ita omnes pii mundum relinquere debent sincero pietatis affectu, nec gaudere nomine filiorum, filiarum Pharaonis, hoc est, mundi; semper animis defixi in celestem remunerationem, eamque gratuitam.*

### CRUCIS PII SUBJECTUM.

1340. *Christus montem oliveti conscendens ad passionem, statim concionatus est de scandalo & cruce discipulorum, ut indicaret, discipulos quoque sicut magistrum cruce examinandos esse, Rom. 8. v. 29.*

### CRUCIS IMAGO IN TRIBULATIONE fratrum Josephi.

1341. *Peregrini & alieni simulatio, Gen. 42. v. 7. Ita Deus in cruce se peregrinum simulat, Jerem. 14. v. 8. quando nos suum semen, peregrinos relinquit in mundo, sicut Israelitas in Ægypto, ut prædictum Genes. 15. v. 13. & Abraham, Gen. 23. v. 4. & Job. 19. v. 13. & 15. & 17. sicut columbas mutas inter peregrinos, quas Philistæi mundani & infernales undiquaque captare student, Psal. 56. v. 1. Hoc fieri permittit Deus, & ita se peregrinum simulat, Jer. 14. v. 8. quamvis optimè nofcet suos, 2. Tim. 2. v. 19.*

2. *Dura compellatio, Gen. 42. v. 7. 9. c. 43. v. 3. Ita Deus in cruce dura nos compellat oratione, non tam verbali, quàm reali, Esa. 63. v. 15. cap. 62. v. 12.*

1. Gra-

3. *Gravis probatio*, quando minimum natu fratrem adduci iussit Joseph, & fratres suos intereâ spe cæcâ pendere voluit. Ita Christus in cruce spe nos lactat: quæ quidem per se cæca non est, nobis tamen videtur talis, ob liberationis tempus incognitum.

4. *Tristis peccati ob oculos aberratio*: Ita piis semper imago peccatorum ob oculos versatur, Psal. 51. vers. 5. quibus se crucem promeritos esse, existimant: ex quibus præmissis tristem de irato patre conclusionem inferunt, Mich. 7. v. 9. Jer. 3. v. 5. Esa. 64. v. 9. Pl. 80. v. 5. Jer. 15. v. 18.

### CRUX DURAT VITÆ tempore.

1342. *Vesperâ durat fletus, manè autem gaudium oritur*, Psal. 30. v. 6.

1. *Vespera tempus vitæ est*, quò sol noster Christus occidere videtur & abire; unde piorum querelæ: *Domine abscondis faciem*, Psal. 13. v. 2. Pl. 27. v. 9. Pl. 143. v. 8. Vespera tempus vitæ, quia Satanas & mundus instar luporum vesperâ sævientium, Zephan. 3. v. 3. quia correctionem malorum semper expectamus, Joh. 7. vers. 4.

2. Hæc vesperâ igitur fletus durat, Johan. 16. v. 20. Luc. 6. v. 25. O fletum beatum, qui tollit infelices illos fletus! Matth. 8. v. 12. meum, Luc. 6. v. 21. Manè autem gaudium oritur Christo scilicet oriente in iudicio. Tunc enim cessabit lucta cum Deo, Gen. 32. v. 24. Hof. 12. v. 3. & mundi gloria exarescet instar cucurbitæ, Jonæ 4. v. 7. dispulsis calamitatibus, Job. 7. v. 4. lux vera ingruet, tenebras nostras illuminans, Pl. 18. v. 29. Zach. 14. v. 7. & liberationis illa exoptata dies ilucescet, Luc. 21. v. 28. Rom. 7. v. 24. & 1. Corinth. 15. v. 54.

vers. 54. sicut & Loth ab Angelis creptus est, 2. Petr. 2.  
vers. 7. manè.

## CRUCIS BREVIS DURATIO

& lata mutatio.

1343. *Magnus Judæorum luctus fuit in Perside oppressorum, machinante eorum rege Darius Hamano, cessavit tamen luctus, & in gaudium conversus, Esth. 8. v. 16.* Ita crucis sensus magnum infert luctum piis, hinc velut captivis, qui cito in gaudium tamen vertitur, dissipatis malorum consiliis, liberatisque oppressis.

## CONSOLATIO CRUCEM

sequitur.

1344. *Anna post orationem bono animo fuit, cibum cepit, 1. Sam. I. v. 18.* Ita postquam cor nostrum coram Domino effudimus, bono debemus esse animo, nec perpetuam sollicitudine nos discruciare, Psal. 55. v. 23. Psal. 37. v. 5. Siquidem nimia tristitia neque DEO placet, qui nos toties in suo verbo bono animo esse vult.

## CRUX EST AMARA,

1345. *Israelitæ manducaturi agnum Paschatos, simul accipere jubebantur agrestes lactucas vel amaras, sive amaritudines, Exod. 12. vers. 8.* Ita verum agnum manducantibus, 1. Cor. 5. vers. 7. piis comedendæ sunt amaritudines crucis, Ruth. I. v. 20. 1. Sam. 10. peccati, cum Petro, Math. 26. v. 75.

## PII OMNES CRUCI SUBJECTI, ET

crux est acetum.

1346. *Ruth futurum Dominum & maritum sequebatur, spicas colligebat, cui Booz præcipiebat panem in acetum intingere, vel buccellam, Ruth. 2. v. 14.*

1. Ruth

1. *Ruth* est imago piorum omnium; *Ruth* notat irrigatam, quod autem irrigatur, prius aridum exsiccumque fuerit, necesse est. Omnes enim aridi sumus, & sine succo, nisi Christo veræ viti impletemur, in quo fructum ferimus, Joh 15. v.5. à quo irrigamur, 1. Cor.3. v.7. & plantamur à patre, Matth.15. v.13.

2. Christus etiam *Dominus noster* est, qui nos sibi peculium acquisivit, 1. Petr.1. v.19. quemque sequimur ut maritum nostrum, Ose.2. v.19. 2. Cor.11. v.2. sicut *Ruth* τὸν Booz.

3. *In agro* sequimur. Ager autem mundus est, & ita quidem ut spicas tantum legamus.

4. *Spica* hæ gratiæ portiuncula sunt, quæ animæ piæ obtingunt, non ob dantis tenacitatem, sed capientis angustiam. Ex parte enim tantum hic cognoscimus, 1. Cor.13. v.9.

5. Nobis etiam fors illa contingit, ut buccellam nostram in acetum intingamus. *Acetum* significat crucem, ob amaritudinem, quam præ se fert. Quisquis ergo vis irrigari aquâ divinæ bonitatis, venerari Dominum tuum, revereri maritum, sequi sponsum animæ spiritualem, Matth. cap.25. v.10. hoc age, ut simul buccellam in crucis acetum intingas. Dixit enim: *Tolle crucem tuam*. Ne murmures, si amarum illud acetum propinetur, dum hic spicas tantum colligis; erit olim illa dies, quâ manipulos feres cum lætitia, Ps.126. v.6. & vinò æternæ lætitiæ inebriaberis, qui hic ebrius fuisti vinò compunctionis, Psal.60. v.5.

DEUS PRÆSENS IN CRUCE SE  
occultat.

1347. Exod. 14. vers. 19. *Egyptiis persequentibus Israelitas, angelus Domini se tollebat, castra præcedebat, post sergum se sistebat.*

1. *Egy-*

1. *Aegyptii* notâ & tritâ allegoriâ mundum tribulantem pios, significant. Confer. *Mundus est Aegyptus.*

2. *Angelus Domini* Christus est, angelus ille eripiens nos ab omni malô, Gen. 49. vers. 16. qui se tollit, ad auxilium surgit, ut omnes hostes dispergantur, & quandoque castra præcedit, cum solatiô eos reficit & vitam monstrat in deserto hujus mundi: nonnunquam etiam post tergum nostrum se abdit, ut repellat eum, qui tergo nostro insidiatur & nos cribrare satagit. Ita post tergum Mariæ Magdalenzæ stabat, Johan. 20. v. 16. *Horsum querelæ; Domine abscondis faciem tuam! Usquequo?* hinc inde

## DEUS PRÆSENS IN CRUCE.

1348. Gen. 18. v. 1. *Solo astum intendente fehora in-visebat Abrahamum.* Sol crucis cum intendit, Deus gratiose nos solatiô suô invisit.

## CRUX EST MANUS DEI

aversio.

1349. *Quid avertis manum tuam & dexteram tuam de medio sinu tuo:* Psal. 74. vers. 11. *Crux* ergo est Dei manus aversio saltem à sinu suo; Pii autem in sinu Dei manent, in eo, sub cruce, vacillant, moventur infantis, à quo manum mater subtrahit, in sinu tamen fideli eos tenet: Ita ergo in sinu DEI manemus; imò in utero misericordiarum, Esa. 46. v. 3. seq. in quo fovemur. Ita in sinu mater infantem fovet, 2. Reg. 4. vers. 20. Sic & nos ægroti spiritualiter, Psal. 6. debiles, Psal. 77. vers. 5.

## SOLATIUM IN CRUCE.

1350. Prov. 6. v. 8. *Parat in aestate cibum formica,*

Pp

con-

*congregat in messe, quod comedat.* Hanc fornicarum diligentiam ad vivum exprimunt pii, quando cibum verbi divini parant sibi in ætate, cum hyems tribulationis nondum ingruit, ut sit eis, ex quo vivere possint; Verbum enim Domini in cruce nobis solatium præstat, Psal. 94. v. 19. Psal. 119. *Nisi verbum tuum mihi solatio fuisset, perissem.* Esa. 38. v. 12.

ARTICULUS IV.  
DE TENTATIONIBUS.

VITA HÆC EST TRISTITIA  
perpetua.

1351. Ezech. 3. v. 14. seq. *Ventus Prophetam sustulisse dicitur, & propulisse, magnosq; terrore affecisse: Verum tamen manus Domini eundem sustentavit, quamvis ad captivos Israelitas deveniret, & apud eosdem tristis commoratus sit septem diebus.* Visio hæc statum humani generis sub peccato designat. Ventus enim prophetam tollens, peccatum designare potest, quod nos è conspectu Dei dispergit, Esa. 64. vers. 6. Idem terret nos Gen. 3. v. 10. sed manus Domini sustentat nos, quamvis nil, nisi captivos, videamus in hac vita malo culpæ ac peenæ. In hac dico vita; hanc enim septem dies significant, quorum spatio tristis propheta fuit; Et nos in mundo hoc tristitiam habemus, Joh. 16. v. 22.

TENTATIO COMPARATUR  
vento.

1352. I. *Venti cogunt nubes, nubes eripiunt solem: ita tentationes solem justitiæ cordibus eripiunt.*  
2. Ven-